

DATE NO.: ५८
DATE: २२/११/२०२३

पुराणा प. पेशवा तांत्रिकी बाजीराव उक्त नानासोहं

प. नानासोहं याच्यातील संबंधाचे वर्णन करा।

→ युस्लावजा

शिवाजी महाराजींनी आरमाराचे महत्व जागृत
मराठ्यांचे आरमार लांघाले व युद्ध झोऱे परिघेले होते. बाजीरामाचा
काळजी जो स्वातंत्र्यसंग्राम सुख बांधा तास अगेंवी मोहा विजय मिळवणी
राजारामांने काळजीसि सरखेळापद दिल्या थाचा स्तकार केला, केलेल्या
किंजाशपट्टी झोऱ्याचे कारीगरी गृहीत झोऱ्याचे जाहु, लागते.

* नानासोहं-आवे संबंध

पाईचेन किंवारवहीचे झोऱे द्यारात्री आरक्षारी
सामयाने सर्वप्रेष्ठ ठोते. यांचे सर्व परकीय सतोंजा मोठी दहशत
बसवली होती. ऐच्छाजीच्या मृत्युनीतर झोऱे द्यारायात सुख ब्यालेकी
थादवी पेशवा व छत्रपती योंची जोकेदुःखी उरल्या, बाजीरावने दीमाजी
व मानाजी यांच्यातील झोऱांचा सोडविले, याणुसार मानाजीरिक 'वजारमताब'
हा गिताब देण्याने कुजाबा हो ठाणे केले, तर संभाजीति सरखेळापद तुळा
सुर्खिंदुर्गपिण्यानुन विजयदुर्गपिण्यावद दिला. कुरु जांगे १७४२ रोजी
संभाजी मरण पावळा. समुक्ते तुळाजी व मानाजी यांच्या पुढी सत्तासंविष्ट
सुर्ख द्याला. शाहूने सिहियाच्या लाल्यातील झोऱांचालेला व गोवळकोर ही
दोन ठाणी जो मिळविले यास सरखेळापद देण्याचे उरविले. दि २५
जांगे १७४२ झाल्ये रोजी तुळाजी, झोऱांचालेला व गोवळकोर ही
ठाणी मिळविले, पुढे तुळाजीने नानासोहंवाशी सतत चुक्की वाचू ठेवले.

तुळाजी घाडसी, भातिमहत्वकांडी, गावीला व

ताठर स्वभावाचा होता. तो पेशव्यांना जुभांत नकृता, वेशाभ्याचे
उत्तर किंजाशपट्टीर कोट्यांना जो वर्चरव होते तो यास कानके होते.
याने खताचे आरमार घेण बांगविले. रेण्यां, पोतुळीजी, उंच यासारव्याचा,
परकिंच सतोंजा याने नमालिले. ताराबाई व पेशव्याचे कांही घरत
नकृत. ताराबाईने पेशव्याचिरुद्द काररेण्यांने कुरुपास सुरवात
केली. तुळाजी झोऱे यास होगीले या तुळाजी वेशव्याचा पाऊवा
कराव तर केल्यास त्या आम्ही लुग्हास वसूल्या प्रदेश परत देण.
शोडवरात, पोतुळीजी उंच, ताराबाई व तुळाजी ही चोक्कड जाऊलीतर

तर या संयुक्त फोड़ीया पाठाव करें। शार्के नहीं हो, यासाठी
जागासोहिलानी ईश्वराशी संकलिष्टविहात पुढे केला, बद्री मार्गीलानी
ईश्वराशी जान पेशाचास दूमधार देखाये माझे केले, परंतु या
गाहरी नाणे ईश्वराचा ठेव ठे लुटाकी आणीया पाठाव हा होता.
ईश्वरांना परिणाम लिनारप्पिवर आपले स्थान बांधकर करावणाऱ्ये होते.

खेळी १७ मार्ग इष्टपुप रेष्टी ईश्वर व जागासोहिला पुढील करार शाळा

(१) ईश्वर व मराठे सर्व वगरभार ईश्वरांच्या लाभ्यात डासीवे.
(२) वाशिंग रामुदावर ईश्वरांनी आंठ्याचा कोळी मदत मिळ देऊ नये.
(३) तुळांजी आंठ-साकऱ्या डी झाहजे काळीजे केवी जातील ती ईश्वर
माराठ्यांनी संमान वाढवा घालीते.

(४) आंठ्याचा विलाले डो इश्वर, आमान, दारुगोला, तोणा वीरार
सापडेन ते ईश्वर व मराठ्यांनी वाढवा घाले.

(५) तुळांजी आंठ्याच्या पराभव साळ्यानीतर खेळारील याच गावासहि
बांग्योर, अगांजी हिमसंगाड किळा मराठ्यांनी ईश्वरांना द्यावा.

(६) मावळी आंठ्याच्या उद्देशावर उभयतीनी हल्ला केलार घ्यादे
बेर ईश्वरांना मिळावे.

(७) जंकुरी नुसार जास्त कलमी जागासोहिलांसांगतीने डरविष्यात यावी.

* सुवर्णदुर्विचा कबड्डा - [१२ एप्रिल १८५५]

ईश्वर - वेशवा कराशानीतर आंठ्याचिन्दू द्यौ
ही मोहिंग रुखु छाळी, ईश्वरांनी समुद्रातून व मराठ्यांनी जम्हिरिंग
ठाळा करण्याचे डरविळे. मुष्टीश्चया ईश्वर विळम जेवस याचल्ले
मोहिंगे लोहावे सोपविळे. पुढे दोन दिवसांनी तेशीला चारमार
जेवसला येशु गिळाले. दि. १२ एप्रिल रोजी सुवर्णदुर्विचा विळावर
क्लिंश तेषाच्या मारा वालू झाला, आंठ्यांनी ही विळ्यातून जंशास
तसे उल्लर दिले. बारा वाराता किळ्याळाने वारक्या कोठाराला आम
लाश्यां गोळा सोळा छाला, आंठ्याच्या सर्व दारुगोला जाळू यावा
झाला, १२ ऑप्रिल रोजी सुवर्णदुर्विचा तिळगा रामाजी पंताच्या
ताळ्याने आली.

* विजयदुर्विचा पाठाव - [१४ मे १८५६]

ईश्वर - वेशाच्या मोहिंगे उमुख्य उद्देश

तुळाडील्लिसातोचे किंवदुर्गे हे मध्यवर्ती दिवाळी जिंकिं. शृणुपुढे रोडी मोहीमेस सुखाते झाली. शृणुपुढे मष्ये कलाहळ व वॉटसन थाऱ्या। नेतृत्वाच्याली इग्रेपअमधून ब्रिटिशांचे नवीनी आरम्भार मंडासला आले. "विजयदुर्गाच्या पाढावानंतर तुळाजस्त मुवइसे आणावा, खाठकीर शेषांच्या। ताती पडेहराति विजयदुर्गे पेशाच्याच्या ताण्यात देवू नये, ता- शृङ्कर रोजी किळ्यावर छिटिश तोपांचा मारा सुरु झाला. शामच्ये झांऱ्यांच्यो आरम्भार नं४ झाले. वराईठिठे किळ्यात घेवेश करून आंऱ्याचा सर्व व्याजिना व मोल्यावाळ ठरल्या. ताठा ताण्यात घेतला. इग्रेज-पेशाच्यांचे संबोध बिघडू नागले, पुढे इंग्रजीनी नवीनी डाव घेऊन्यात सुरवात केली. गुंबेहऱ्या गळवीरीरो आगाजस्त कलविले, की, विजयदुर्गे अपलाके राहु द्यावा. त झापगास देठ्यास ठरविले. खाठकीर तुळाजस्त रहीवा, सांनी वाटाघाटीनंतर बाठिकीर तुळाजस्त इला. दहा गावे पेशाच्याकडून घेतली. त विजयदुर्गे वेशाच्याच्या ताण्यांत दिला. तुळाजी याच्या कुळुवियास हं पेशाच्याचा केंद्री घराना,

* मराठ्यांचे आरम्भ बुडविष्याचा पेशाच्याचा दिवा किंती ३.१

नानासोहबांने इंग्रजींची मरत घेऊन मराठ्यांचे आरम्भ बुडविले थाबदू अनेकोंनी अंवेशाच्यास दोष दिला. आहे, शिवाजींचे निघ्या परिघमणी अम पाशिंग किंवाज्यावर तुगा केनोंनी आरम्भ बालाजी बाजीरावींचे देवू नानासोहबांने बुडविले, एवढा चाठाकृ नानासोहबां असा परसगा.

परंतु ने ना बघावा. दृतिहासकारोंना माझ्या नाही. १८२० नानासोहबांनी तुळाजीस धाडा शिवावठ्यासाठी इंग्रजींची मदत घेतली. हीती, तुळाजींचे आरम्भ नं४ करूच्याची सुचाना पेशाच्यांची देवू नानासोहबां दिली. अवृत्ती, परंतु इंग्रजींचे नानासोहबांचा विश्वास घेता. रेवजस ठेंथु ठोळो आपलो नागांतींने काढ्याणा दूर वरूच्यारातीची शूबी आवश्याचे आरम्भ नाले केलो. सरदेशाईलींनी नानासोहबांचा देवू घेतली गाठी सुविणादुर्ग, कँडीनवेळ, रत्नाभिरी, विजयदुर्ग. २. किंवारपद्धितीरींचे बीधिला ठेवले पेशाच्यांची वगायां राखली. मराठ्यांची नावीक, वरेपरा संस्था चालविष्यासु आंऱ्यासाठेचा दुसरा पुरुष राष्ट्रीणांनाही. हे मराठ्यांची दुर्देव यांवदल पेशाच्यास संवर्कन

जेष्ठाबदीर थरता येणार नाही. असे सरदेसाई महात्मा. शेवट एहे उपचार की प्रशंसा करावा [कौण] योच्यास्त संवादाति सह आगारतोहेल दोषी की कांग दोषी हा मात्र कवड्याचा आसला लरी याते परिणाम आरोत गडावाचे आहेत. युक्त शेवट पुढे मराठ्यांचा भारभारास उत्तरती करता नाहावी त इत्युक्त प्रबल अधून लगते.

* उद्घारिती लढाई + [३ ऑगस्ट १८४४ इ.स.]

दक्षिणात शाहू गांधीवर वसत

असतानाथ निजामिनी आपली सत्ता स्थापन करून मराठ्यांना उपहव करण्यास सुखवात केली. नाडिरावने वालयो ३ १७२५ व मोपान १७३५ मध्ये निजामाचा पराभव केला वरेतु यांचा दुरता बँदोबस्त केला. नव्हता. बाजीराव नीतर नानासाहेबाच्या कारकीर्ति पूळा तीके वर काढले. व मराठ्यांना यास देण्यास सुखवात केली.

इ.स. १७५१ मध्ये निजामजवळीने इश्वाहिमच्यानस नोकरीनुन मुक्त केले ठ सदाशिवराव माझन सात आपला नोकरीत ठेवून घेतले. निजामाना कांपला) विंगणाऱ्यानी आगुन दक्षिण मुक्त करण्याचे स्पष्ट वेशवा सकार करू पाहेत होते. निजामाना चोहाकाशुनी घेरले क सात सलो की पछो अरने करून सोडले. तु नोव्हे. रोडी नगराचा विलगा वेशव्याचा लाभ्यात आला.

निजाम ७ जुन्या वर्षी १७४८ साली इला. १० या आधी याने आपला बँडेचोर मुक्तमा नासिरजींग यास मराठ्यांसाठी स्वलोक्याचे लैवंथ ठेवण्यास सांगितले. निजामाच्या कृत्यानीने याची दोन मूळे नासिरजींग व मुक्तफरजींग योव्या १९४८ निमित्ती इला. वरेतु इ.स. १७५० ते १७५१ या दरम्यान या दोनही मावोंचा खुन आला. पाचा थायटा २१३, सारा हातातजींगा आस हा गांधीवर वसता. मराठ्यांना करारापुमांगे रवकम न मिळाला रातातजींगा चा योरला २१३, गांडीजींग यास गालाची धारून सलालजांगचा ३१५ कुल२०२१चा प्रथमात नानासाहेब होते वा आरेशबाद येत्री गांडीजींग यास आतमीने नानासाहेबाचे सर्व वेता धार्तीस मिळाली

सनारिवरावच्या आधिपत्याच्याकी सै रघुनाथराव,
 विहळ शिवदेव, अंतांडि माठकेश्वर, दमांडि गायकवाड, रोंगवंतराव
 पवार इसादीच्या तोजा छेदरच्या दिशेने घिराल्या वारेत रांना
 पेढगावच्या व बहादुरगाडचा किलगा ताऱ्यात घेतला. निजामस्थी
 जवळ $₹2000$ फोडा, $₹1000$ गार्डी व $₹100$ तोडा होत्या. मराठ्याची
 साधारणा मुऱ्यीसह $₹1000$ फोडा होती. ३ फेब्रु रोजी नानासत्तिखाने
 निजामाचा पराभव केला. ११ पेश्यु $₹1660$ रोजी निजामाने पेशांयांरी
 तह केला. ३ अप्रृष्ट भाष्याचा मुऱ्युथ निजामाने पेशांयास द्यावा.
 २१ अशीरवाड, दांबताबाद ते दोन किलो आणि विजापूर व बहाठापूर
 ही दोन शहरे पेशांयास देऊयाचे मान्य केले.